

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

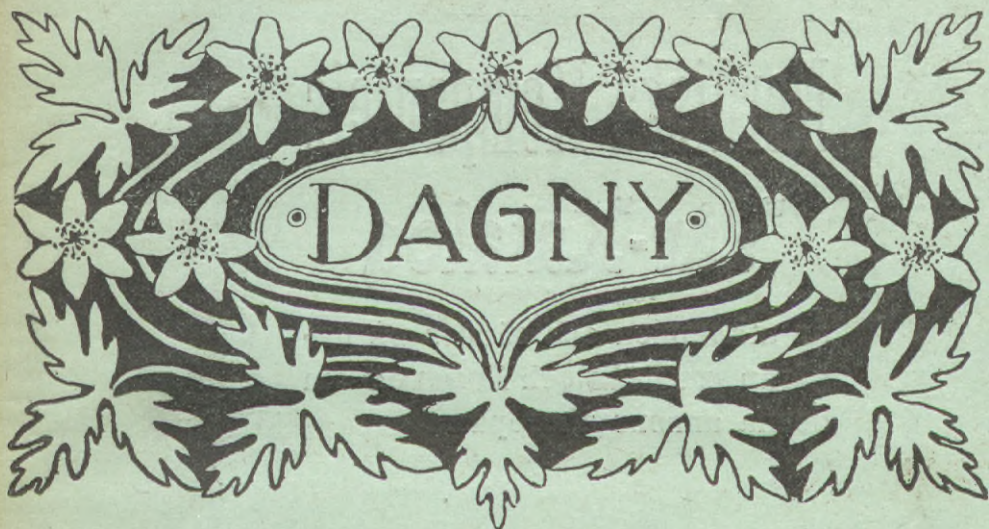

 Fredrika-Bremer-Förbundets medlemmar anmodas att med snaraste till byrån, 54 Drottninggatan, 1 tr., insända årsafgifter och prenumerationsafgifter.

1903

Ny följd VI årg.

Häft. 7

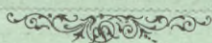
TIDSKRIFT FÖR SOCIALA

OGH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: LOTTEN DAHLGREN

INNEHÅLL:

ANNA WHITLOCK: Bör den svenska kvinnan erhålla politisk rösträtt?
L. D.: Magdalene Thoresen †.
EVA FRYKELL: Barnens nöjesläsning för 60 till 70 år sedan.
ELISABETH KUYLENSTIERNAN: Fru J. Blücher-Clausen.
N. S.: Från Helsingfors till Petersburg under »Maslinitzan».
En massadress från Danmarks kvinnor.
Från skilda håll.

SVECIA,

Olycksfall-försäkringsanstalten **GOTHIA.**

Afslutar olycksfallförsäkringar på liberalaste och tidsenligaste vilkor.

Hufvudkontor: Regeringsgatan 40, 2 tr.

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.

Kontor: Regeringsgatan 40.

— Aktiebolaget Nordiska Kompaniet. —
Textilafdelning, Thyra Grafström.
Färdiga och påbörjade Broderier på siden, kläde, härte- och vliestramali, passande för Duktan, Fortöret, Mattor, Kuddar, Serveringsdukar m. m. Mönster uthyras. Rekvisitioner från handsorten ombesörjas pr omgående.
Obs. i Andrad adress: Regeringsgatan 5.

Bröderna Påhlmans Skrif-, Språk- & Handelsinstitut,
A. T. *84. Rike: 96 06. Stockholm, Stora Vaktargatan 2, 1 och 2 tr. upp.
Fullständigt Handelsläroverk med öfning- och mönsterkontor.
Afskrifver, Terminskurser, 3 mån. kurser. Kurser i särskilda ämnen.
Undervisningen beskrifves af 21 lärare. Nya elever emottagas dag-
ligen. **Prospekt** gratis på begäran.
Söndagssektioner. Skrifvinstutiet förtgår oförändradt.

Nyellbergiska Skolan

Nordiska Kompaniets

Vår-Katalog

är utkommen och sändes på begäran **gratis** och **franco** om denna annons åberopas.

Följande småskrifter kunna erhållas genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå**, 54 Drottninggatan, Stockholm. Till landsorten expedieras de pr efterkräf eller mot insänd likvid jämte postporto.

Fredrika-Bremer-Förbundets uppkomst och utveckling. Föredrag af *Gertrud Adelborg*. Pris 10 öre.

Den svenska gifta kvinnans rättsliga ställning i familjen och samhället af *Maria Cederschiöld*. På uppdrag af Fredrika-Bremer Förbundets kommitté för lagfrågor. Pris 25 öre.

Kvinnoarbete och Kvinnoolycka af *Anna Sandström*. Pris 50 öre.

Under hvilka förutsättningar kan kvinnorörelsen blifva af verklig betydelse för kultur och framåtskridande af *Anna Sandström*. Pris 10 öre.

Inledningsföredrag vid Fredrika-Bremer-Förbundets diskussionsmöte om kvinnans politiska rösträtt den 15 april 1902 af *Maria Cederschiöld*. Pris 20 öre.

Diskussionsinlägg af fil. dr *Lydia Wahlström*. Pris 20 öre.

Till frågan om kvinnans politiska rösträtt. Ett diskussionsinlägg af *Natanael Beskow*. Pris 5 öre.

De kvinliga kontors- och butikbiträdenas ställning. Ett bidrag till hufvudstadens arbetarestatistik. Pris 15 öre.

Petition uti Reglementeringsfrågan från Fredrika-Bremer-Förbundets Styrelse den 6 maj 1902. Pris 5 öre.

Rabatt lämnas vid rekvisition af minst 100 ex.

Stadgar och berättelser angående Fredrika-Bremer-Förbundets verksamhet utsändas gratis.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrödda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(*Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10-4*),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada,

Förvaringsavgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

I dessa dagar har utkommit

från

Evang. Fosterlandsstiftelsens Förlags-Expedition, Stockholm:

Konfirmationsminne.

Sveriges konfirmander tillägnadt af **De Ungas Tidnings Redaktion.**

Ett vackert 16-sidigt häfte, tryckt å mycket godt papper, innehåller ej mindre än 17 fina illustrationer och 16 goda textbidrag af kyrkoherde **Adolf Johansson**, pastorerna **Karl Östman**, **Nils Hylander** och **Efraim Rang** samt **Ida Granqvist**, **Märta Lucie Ulfsparre**, **Ella** och **Efr. E. m. fl.** Därjämte förekomma under rubriken **Mina första erfarenheter efter konfirmationen**, intressanta meddelande från f. d. konfirmander och till sist **konfirmationsfrågorna**.

Priset är endast 15 öre pr ex.; när minst 15 ex. tagas 10 öre. Expedieras pr omgaende.

OBS! Biblar och Nya Testamenten i enklare och finare band finnas på **Fosterlandsstiftelsens Förlags-Expedition**, de förra i sex olika upplagor, de senare i tolf, passande för konfirmander. Priset varierar allt efter bandens och papperets beskaffenhet från 1 kr. till 15 kr. för Biblar och från 50 öre till 3 kr. för nya Testamenten.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier för år 1903

hafva utdelats som följer:

från *donationsfonden för kvinnor som studera medicin*:

500 kr. till med. kand. Gerda Uddgren.
400 » » » » Alfhild Tamm.

Från *Allmänna Stipendiefonden*:

600 kr. till fröken Kerstin Hesselgren för ordnad kurs i samhällshygien vid Bedford College i London (fritt stipendium).
400 kr. till fröken Lillie Landgren för studier i trädgårdsodling (Stockholms stads stipendium).
325 kr. till fröken Anna Törnquist för utbildning till väflärlarinna (Norrbottens stip.).
325 kr. till fröken Anna Wallstén för sjukvårdskurs (Norrbottens stip.).
260 kr. till fröken Kristina Johansson för sjukvårdskurs (Vesterbottens stip.).
260 kr. till fröken Eleonore Bruno för kurs vid Högre lärarinneseminarier (Skaraborgs stip.).
300 kr. till fröken Elsa Brehmer för sjukvårdskurs (Södermanlands stip.).
260 kr. till fröken Berta Wälstedt för kurs vid fackskola i huslig ekonomi (Kopparbergs stip.).
225 kr. till fröken Elisabeth Nyberg för sjukvårdskurs (Vestmanlands stip.).
225 kr. till fröken Vendla Kullberger för kurs i trädgårdsskötsel (Gottlands stip.).
225 kr. till fröken Calla Schött för kurs vid folkskolelärarinneseminarium (Blekinge stip.).
200 kr. till fröken Sigrid Gerdin för kurs vid fackskolor i huslig ekonomi (Uppsala stip.).
200 kr. till fröken Elin Björk för sjukvårdskurs (Vesternorrlands stip.).
200 kr. till fröken Sara Bark för kurs vid folkskolelärarinneseminarium (Jämtlands stip.).
200 kr. till fröken Elin Öberg för kurs vid Gymnast. Centralinstitutet (Värmlands stip.).
200 till fröken Ruth Kock för kurs vid Gymnast. Centralinstitutet (Kristianstads stip.).
200 till fröken Ingegerd Strömberg för kurs vid trädgårdsskola (Göteborgs och Bohus stip.).
200 till fröken Greta Ericson för sjukvårdskurs (Östergötlands stip.).
200 till fröken Elisabeth Möllerström till kurs vid Tekniska skolans högre afdelning i Stockholm (Malmöhus stip.).

Till att på några sekunder eller minuter döda bakterier i thermostat finnes en tallos minad antiseptiska medel, som vid behandling a str. yttre skador eller anorepp af bakterier före kunnna göra nytta. men i många fall skada. efter teke blod på framt af sina antiseptiska egenskaper till att motverka bakterier och af dem alstrade sjukdomar utan åkron på framt af sin effektivitet och förmåga att verka smärtsliljande och fördelande har af särr. tyvek. Kålskolar, örnskskador, till bindning af värk m. m. För alla, som läst bruksanvisningen och i öfverensstämmelse dermed användt ortenahälsobriketen Salmbrin, har det blivit en nödvändighets-artikel.

Partiager af Fil. Dr. P. HÅKANSSONS Salmbrin hos GELJER & Co., Stockholm.

Bör den svenska kvinnan erhålla politisk rösträtt? *)

De som besvara frågan, om den svenska kvinnan bör erhålla politisk rösträtt, med ett *ja*, hafva också skyldighet att anföra sina skäl. Dessa kunna allra kortast sammanfattas sålunda: det är *rättvist* och det är *till nytta* för samhället att så sker. Efter olika natur och öfriga olika förutsättningar lägger en grupp hufvudvikten på rättvisesynpunkten, en annan på samhällsgagnet.

Rätten för kvinnan att erhålla politisk rösträtt är jämförelsevis lätt att teoretiskt bevisa, och kvinnorna hafva från många — stundom ganska oväntade håll — fått höra, att »i teorien kan man ingenting invända mot kvinnans politiska rösträtt». Detta är ett mycket viktigt medgivande, ty den idé, som erkännes som riktig i teorien, arbetar sig fortare eller långsammare fram till förverkligande. Detta erkännande är viktigt, men det är också oundgängligt för tänkande människor.

Samhället består af män och kvinnor, men blott den ena halfdelen af medborgarna skapar de lagar, hvilka utgöra samhällets grundval och under dess fortskridande utveckling bindemedlet i den allt mer komplicerade byggnaden. Så länge mannen var familjöfverhufvud i den utsträckning, att kvinnan knappast ägde laglig tillvaro, var det helt naturligt, att han ensam var lagstiftare, liksom han ensam var skattdragare, familjeförsörjare och försvarare. Men den tid är förbi, då den fysiska styrkan var människans väsentligaste värdeämätare som samhällsmedlem. Kvinnorna hafva i stor utsträckning blifvit själförsörjare, ja, stundom familjeförsörjare; de ogifta kvinnorna, änkorna och många hustrur med själfständigt arbete få betala skatt till stat och kommun efter aldeles samma grunder som män, och om kvinnorna icke i alla afseenden äro männens jämlikar inför *civillagen*, finnes det en lag, inför hvilken full lik

*) Inledningsföredrag vid föreningen »Studenter och arbetares» diskussionsmöte å Arbetareföreningens lokal den 8 febr. 1903.

ställighet mellan könen råder och länge rådt — det är *strafflagen*. Kvinnorna tyckas dock ej vara angelägna om likställighet i fråga om förbrytelseernas antal, ty år 1899 voro af 74,788 personer, som dömdes för olika slag af förbrytelser, 4,207 kvinnor och 70,581 män.

Det finnes en medborgarplikt, som kvinnorna till följd af sin natur icke kunna fylla — det är värnplikten. Genom att i vårt land frågorna om utsträckt värnplikt och utvidgad rösträtt till följd af speciella politiska förhållanden blifvit sammankopplade, följer ingalunda, att värnplikten är grundvalen för rösträtten. Den är *en* af grunderna, men att den icke ens i det allmänna medvetandet uppfattas som den viktigaste, framgår däraf, att ingen, så vidt jag vet, förordat, att de män, som ej fylla de kroppsliga fordringarna, hvilka ställas på de värnpliktige, böra beröfvas politisk rösträtt. Således kan ej heller oförmågan att göra värnplikt diskvalificera kvinnorna. Dessutom göra kvinnorna, som ofta påpekats, *sin* värnplikt genom att föda och fostra de nya medborgarna.

Orättvisan i att själf försörjande, skattdragande, inför lagen ansvariga kvinnor icke ha rätt att som öfriga, lika kvalificerade manliga medborgare, deltaga i de politiska valen och väljas till representanter, är så tydlig, att motståndarna till denna stora reform måste se sig om efter skäl i kvinnans egen natur, som förklara denna orättvisa, antingen så, att kvinnan saknar något, som är nödvändigt för att kunna utöfva den högsta medborgerliga rätten, eller så, att något väsentligt hos henne skulle taga skada genom dess utöfvande. Låtom oss ett ögonblick stanna vid dessa alternativ.

* * *

Under kvinnofrigörelsens första tid var det helt naturligt, att kämparna för den rättvisa sak, som nu drager med sig krafvet på kvinnans politiska medborgarrätt, i sin ifver lade hufvudvikten på de stora *likheter*, som förefinnas mellan män och kvinnor såsom varande båda människor. Det var t. o. m. naturligt, att en och annan kvinna för att visa sin jämbördighet med mannen satte en ära i att likna honom äfven i oväsentliga yttre ting, hvarigenom en, särskildt i estetiskt afseende, ej alldeles tillfredsställande kvinnotyp framträdde.

Stridens vågor gå ej mera så högt; med lugnet och erkännandet af kampens resultat har också kommit ro och lust till en börjande värdesättning af mannens och kvinnans olika naturer. Först och främst torde det kunna anses fastslaget, att ganska stora andliga

olikheter mellan man och kvinna som sådana förefinnas, vidare att dessa olikheter ej äro af den art, att den ena är den andra underlägsen, ty det finnes en kompensation, som utjämnar förhållandet mellan manlig och kvinlig natur.

Mannen är kvinnan öfverlägsen i det abstrakta tänkandet, möjligen också själfständigare i sin andliga produktion, han besitter större förmåga att skapa former än hon, men kvinnan uppfattar intuitivare, hon skiljer ej mellan tanke och känsla, resonnerar sig ej långsamt fram, utan griper med den henne egendomliga omedelbarheten in i det väsentliga. Det kan också uttryckas så, att kvinnan i allmänhet är idealist, hon har lätt att entusiasmeras för en idé, hon är beredd att offra och arbeta för den, särskildt om den står i rättvisans, sedlighetens eller människokärlekens tjänst.

Det finnes ett drag hos kvinnan, som efter olika uppfattningar räknas henne till godo eller ondo, men som ej kan förnekas — hon är konservativare än mannen. Kvinnan är i allmänhet traditionens bärare, hon håller på gammal god sed, stundom också på gammal tom konventionalism. Det är denna sida af kvinnans väsen, som gör, att hon för ögonblicket ej har så varma vänner bland framstegspartiets män, som hon i konsekvensens namn borde ha. De säga ungefär så här: »Kvinnans kraf på politisk rösträtt är fullkomligt rättfärdigt, men det är ej opportunt. Vänta så länge, lät oss först sätta igenom den utvidgade manliga rösträtten, så kan tiden vara inne att börja tänka på kvinnans». De som resonnera så tyckas glömma hur långsamt en stor reform inarbetas i det allmänna medvetandet, hur man efter man, kvinna efter kvinna måste öfvertygas i tanke och känsla om det berättigade i ett stort nytt reformkraf. Kvinnorna få säkert många gånger klappa på riksdagens port, innan majoriteten af våra lagstiftare blifvit öfvertygad om vårt krefs rättfärdighet. Skulle tiden ej nu vara den rätta, då från rösträttsvännerna alldeles samma skäl anföras för männens rösträttsutvidgning, som kvinnorna frambära? Visserligen komma vi näppe-ligen att accentuera våra kraf genom demonstrationståg eller generalstrejker, sådana medel stämma ej bra med kvinnonaturen, men är därför vår fordran mindre rättvis än de nu från rösträtt utestängda männens? Den är väl rättvisare, då *ingen* af vårt kön äger den högsta medborgarrätten. Just nu är inkonsekvensen att arbeta för s. k. allmän rösträtt, men lämna kvinnorna utanför hela frågan, bjärtare än någonsin förut.

Det är ju möjligt, att kvinnorna skulle komma att dela sig

så, att de konservativa väljarnas antal proportionvis något ökades, men dels motverkas det konservativa draget hos kvinnan af hennes förut påpekade förmåga att entusiasmeras af idéer, dels skulle kvinnorna som väljare komma att gruppera sig efter andra, från deras synpunkt viktiga frågor, hvilka icke hafva en utpräglad politisk färg såsom de sista stadsfullmäktigvalen i Stockholm tydligt visat. Och först och sist, om en sak är rättfärdig, skall den ske, utan hänsyn till de förmodade, men i detta fall fullkomligt obevisliga och oberäknliga följderna.

Kvinnorna äro äfven — om till följd af sin natur eller af de omständigheter, under hvilka de lefva, vågar jag ej säga — sparsamma, praktiska och ha förmåga att komma längre med små medel än männen. De skulle säkert komma att höra till hushållarna med statens medel, på samma gång som de sökte få så mycken verklig nytta af dem som möjligt.

Det yttrades i Andra kammaren vid den stora rösträttsdebatten våren 1902 af konstitutionsutskottets ordförande följande: »Jag har i många år sett de eländiga intriger, den oro, det hat och split, som förekomma i våra politiska församlingar, och jag håller sannerligen för mycket af kvinnan, att jag skulle vilja inblanda henne i de politiska striderna». Skulle det verkligen stå så sorgligt till med det politiska lifvet i vårt land, sådant det gestaltat sig under enbart *manlig* ledning, vore det då ej skäl att se, om kvinligt inflytande kunde förbättra det något? I sedliga kraf och i sedlig kraft torde kvinnan ha sin egentliga öfverlägsenhet öfver mannen. Peka icke de siffror, som nyss anförts ur brottmålsstatistiken i den riktningen, och ger icke lifvet omkring oss otaliga finare vittnesbörd i samma riktning? Tagas kvinnorna i massa och männen i massa, måste man väl erkänna, att de förra äro nyktrare, redbarare, samvetsgrannare och i inskränkt betydelse sedligare än männen, om ock detta delvis beror på deras mera skyddade lif. Ett litet ganska talande exempel om kvinnornas redbarare pliktuppfyllelse kan jag meddela. I Göteborg har Föreningen för kvinnans politiska rösträtt låtit verkställa en utredning om proportionen mellan mäns och kvinnors obetalade utskylder inom staden, och denna visade, att då 20 % af männen ej erlagt sina utskylder, var det blott 5 % af kvinnorna, som ej gjort det. Som bekant få kvinnorna mycket lägre ersättning för sitt arbete än männen, så att skälet till denna olikhet i inbetalningsprocenten ej gärna kan ligga i kvinnornas större tillgångar. Ej heller drefvos kvinnorna att erlägga skatt för att behålla sitt inflytande på riksdagsmannavalen, i ty att de ingen rösträtt hade.

I de länder, där kvinnorna hafva politisk rösträtt, har det också visat sig, att fordringarna på representanternas sedliga karaktär höjts, och om hvad vi nyss hört om vår riksdag skulle hålla streck, något som ifrigt förnekas af andra representanter, tyckes en sådan höjning ej vara alldeles obehöflig äfven inom vårt land.

* * *

Den vanligaste och viktigaste invändningen mot kvinnans deltagande i det politiska lifvet är, att något i hennes natur skulle skadas däraf, hennes kvinlighet gå förlorad, och att hon skulle blifva mindre lämplig för sin centralaste uppgift, den att verka som maka och mor inom hemmet. Vore denna invändning riktig, skulle det gagn hon som medborgare kan göra, ingalunda vara värdt uppoffringen, ty på de *goda hemmen* beror ytterst samhällets välfärd.

Men är den riktig? Är den kunniga, utvecklade, för samhällsfrågor vakna kvinnan sämre maka och mor än den okunniga, outvecklade, af lifvets småintressen upptagna kvinnan? Finnas ej nu många hustrur och mödrar, hvilka just till följd af sin trånga horisont ej kunna förstå sina mäns och söners arbete och strider, ej kunna vara dem det stöd och den tröst, som de kanske så bittert behöfva? Hur tidigt anser icke sonen om en sådan mor, att »mamma är nog snäll och välment, men hon förstår ingenting», och hur tidigt vaknar ej i ett sådant hem gossens förakt för »jäntan». Stodo man och hustru, mor och far som jämbördiga medborgare, skulle mycket af det nu ganska ofta förekommande, mer eller mindre latent kvinnoföraktet försvinna, och färre mödrar behöfde med en suck medgifva, att de intet inflytande hade öfver sina söner. Den politiska rösträtten kan ingalunda i och för sig själf gifva oss vidsyntare och mera vidhjärtade kvinnor, men det kraftiga intresse, som vaknar, då man har makt under ansvar, och kvinnans starka plikt känsla skulle komma många kvinnor att sätta sig in i medborgerliga frågor, för hvilka de nu äro främmande.

Men tiden, som tages från barn och hem? Se vi icke genast för oss den kända framtidsaftan med mannen, som ensam och öfvergifven vaggas barnet, medan hustrun springer till vallokalen, aftan så ofta snabbmålad allom till skräck och varnagel? Den är ej värd att spilla många ord på, ty antag äfven, att det ironiska, mot den kvinliga rösträtten fiendliga ödet ställer så till, att i alla hem hvart tredje år just vid valtiden ett barn behöfver vaggas, så finnas väl

andra sätt att lösa det svåra problemet än att just mannen skall göra det. Men skämt å sido — det tager väl ej mer tid att läsa ledaren i en tidning än följetongen, icke mer att läsa en bok öfver en allvarlig fråga än att läsa en roman, att åhöra en upplysande diskussion än att tillbringa aftonen i en sällskapskrets eller på ett offentligt nöje.

Visserligen bör det ej nekas, att för en kvinna fall kunna inträffa, då en verklig kollision uppstår mellan hemplikter och samhällliga plikter, liksom en mans plikt mot hans egentliga arbete kan råka i strid med hans plikt som medborgare. Men därför att sådana svårigheter kunna uppstå för kvinnan som för mannen, bör väl lika litet alla kvinnor som alla män beröfvas sin politiska medborgarrätt. I ingendera fallet kan någon för alla omständigheter tillämplig regel fastslås, om det ock kan sägas, att den närmaste plikten först bör fyllas. Ganska sällan torde en maka och mor försumma att skapa åt de sina ett godt och lyckligt hem till följd af sin lust att gagna samhället på annat sätt. Försummelsen kommer väl oftare af helt andra orsaker, och det samhällsgagn en kvinna, som kastar bort sin egentliga uppgift gör, torde ej vara af stort värde.

Men det finnes ett mycket stort antal ogifta kvinnor, änkor och mödrar till vuxna barn, hvilka hafva god tid, håg och krafter att lägga ner på medborgerliga angelägenheter.

Naturligtvis komma icke på långt när alla kvinnor att begagna sig af sin rösträtt, allra minst af den första generationen, som får den, men är icke det samma förhållandet med männen? Det politiska intresset är ju i vårt land icke mycket starkt bland männen och ännu mycket mindre bland kvinnorna. Visserligen hafva vi strängt taget ingen erfarenhet af graden af kvinnans politiska intresse, ty det vore ju högst märkvärdigt, om hon nu visade det i någon högre grad, då hon icke har någon väg till direkt inflytande, men för min del tror jag, att det blott blir undantagsvis en kvinnas begåfning och intresse kommer att riktas på *politik* i egentlig bemärkelse.

Hela hennes skaplynne gör henne däremot på det varmaste intresserad för de *sociala* frågorna, hvilka allt mer och mer tränga fram i förgrunden på de speciellt politiska frågornas bekostnad, och det är som medarbetare på *dessas* rätta lösning, samhället ej kan undvara kvinnan. Här gäller det ej blott att kräfva en rätt, utan att fylla en plikt.

Kvinnornas medverkan som väljare och lagstiftare behöfves, då det gäller de unga och de gamla, de kämpande, nödlidande och

sjuka samt då det gäller stora kulturfrågor. Behöfver icke samhället kvinnans moderlighet, hennes praktiska sinne, hennes starka ansvarskänsla och ideella syn vid behandlandet af frågor, som röra fattigvård och sjukvård, arbetarelagstifning, särskildt barna- och kvinnoarbete och fabriksinspektion, egna-hemsfrågor, nykterhet och sedlighetslagstiftning, religiösa frågor, undervisningsväsen, särskildt folkskolor, flickskolor, samskolor och allmänna läroverk, folkbildningsanstalter och folkbibliotek, konst och litteratur? Dessa frågor intressera kvinnan redan därför, att de flesta omedelbart inverka på de enskilda hemmen, hvarför hon som hemmets vårdarinna bör göra sin röst hörd och sitt inflytande gällande.

* * *

Det må gå fort eller långsamt — utvecklingen pekar utan missvisning på kvinnans rätt och plikt att deltaga i det offentliga lifvet. Herrar Lindhagens och v. Friesens motion om rätt för gift kvinna till inval i fattigvårdsstyrelse, herr A. Hedins om kvinlig yrkesinspektion, herr C. Lindhagens om utredning i ändamål att bereda kvinnan politiskt rösträtt — alla under 1902 års riksdag — och 1903 års riksdags stora motion om legal myndighet för den gifta kvinnan äro pilar, som beteckna kulturströmningens riktning.

I denna fråga stå icke, som vittnesbördet från riksdagen redan visar, män mot kvinnor; det är kanske i detta ögonblick i Sverige fler män än kvinnor, som äro anhängare af kvinnans politiska rösträtt. Vi ha kommit så långt i allmänmänsklig utveckling, att det onaturliga, kulturfientliga och osköna skådespelet af en kamp mellan mänsklighetens båda hälfter kan besparas oss i detta fall.

Visserligen har, som naturligt är, kvinnans politiska rösträtt sina flesta anhängare bland de fjärrsyntare, framstegsvänliga männen. Men frågan är lyckligtvis icke uteslutande en partifråga. Många män, hvilka äro konservativa till hela sin anläggning men som hafva eller hafva haft en god och klok mor, hustru eller syster, äro öfvertygade om gagnet af kvinnans inflytande på det politiska lifvet.

För närvarande äro vi nog delade i en mindre grupp män och kvinnor, djupt öfvertygade om denna reforms rättvisa och stora innebörd, en mindre grupp män och kvinnor, som äro reformens ifriga motståndare, och en stor skara män och kvinnor, som icke

tagit saken i öfvervägande, och därför förhålla sig likgiltiga. Att öfvervinna denna likgiltighet, upplysa de okunniga och värma de kalla är för närvarande hufvuduppgiften för alla den kvinliga rösträttens anhängare.

Anna Whitlock.

Magdalene Thoresen †.

Magdalene Thoresen är död. Så ljöd för några veckor sedan budskapet från Danmark. I det land, som sett henne födas och som tillika med Norge, hennes andra fosterland, delar äran att räkna henne bland sina döttrar, slocknade hennes lif. Det var den 28 sistlidne mars och hon hade då uppnått den höga åldern af nära 84 år.

Men trots det anseliga antalet lefnadsår, kom hennes död likväl för de många vänner i Köpenhamn, som varit vana att se henne röra sig bland dem med ungdomligt lif och med oförminskadt intresse för alla dagens frågor, som en smärtsam öfverraskning. Ännu få dagar förut hade hon med fullt bibehållna själskrafter författat och afsändt ett lyckönskningstelegram till sin illustre svärson Henrik Ibsen, på hans 75-årsdag. — En styfdotter till fru Thoresen är, som bekant, gift med den norske diktarveteranen. —

Hur hennes bortgång uppfattas inom hennes fäderneslands intelligenta och socialt verksamma kvinnovärld, därom lämnar »Kvinden og Samfundet», Danmarks första kvinnosaksblad, ett vackert vittnesbörd. »Den gamla goda vän är borta», heter det i det nummer, där Magdalene Thoresens död tillkännagifves, »hos hvilken man alltid fick det uppmuntrande ord, den ljusa blick, som gjorde att man var starkare och gladare när man gick än när man kom. — — — Minnet af henne, af hennes rika och starka personlighet, den sympati hon visade oss och vårt arbete, skall vara en sporre för oss att, äfven om vägen är trång, hålla hufvudet högt och ryggen rak».

Så säges och skrives det endast om den, hvilken genom sitt lif och sin personlighet varit en väckande kraft och en välsignelse för sina medvandrare här på jorden.

Men oss utomstående, icke landsmän, hvilka ej haft förmånen af en personlig beröring med den bortgångna, hvad säger

oss namnet Magdalene Thoresen? En yngre generation står nog inför detsamma ovetande och spörjande. Att det i tiden bars af en nu föräldrad dansk eller norsk författarinna torde vara allt hvad de känna om henne. För oss, äldre, är visserligen namnet mer vältalande, vi påminna oss, att Magdalene Thoresen en gång var mycket läst och uppburen, huru hennes »Nordlandsbilleder» fängslade som inga andra, men samtidigt kommer den vemodiga känslan hur fort äfven de goda böckerna läggas på hyllan och att det ej vill många år till förr än ett författarenamn endast är ett abstrakt begrepp, hvaraf det enda reella är ett mer eller mindre väl fyllt blad i litteraturhistorien.

Jag är dock öfvertygad om, att Magdalene Thoresens arbeten än en gång skola komma till heders. Det verkligen goda och äkta kan väl för en tid falla i glömska, men det har livvets kraft i sig och skall därför förr eller senare åter bringas i ljuset. Att denna spådom ej är tagen ur luften bevisas bl. a. däraf, att samma blad (Kvinden og Samfundet), som jag nyss citerat, samtidigt med att hennes död omförmäles, innehåller anmälningen af en ny, vackert utstyrd upplaga af den intagande berättelsen »Signes historia», en af författarinns tidigaste arbeten. Och hennes förnämsta verk, »Billeder fra Midnattsolens land», med sina storslagna skildringar från civilisationens yttersta gränspost i höga nordnen, skall för alla tider kvarstå som det yppersta i sitt slag den skandinaviska litteraturen äger.

* * *

I den lilla danska staden Fredricia, den stad, som så ofta varit skådeplatsen för kamp och stordåd, föddes diktarinna Magdalene Thoresen den 3 juni 1819. Hur mottagligt hennes sinne redan från barnaåren var för naturstämningarnas intryck, ett drag i hennes diktarlymne, som skulle inspirera de skönaste sidorna i hennes verk, visar hon i sina »Lifsbilleder», där hon med stöd af barndomserinringarna skildrar den till omfånget så oansenliga men i strategiskt så väl som i kulturellt hänseende så viktiga farleden, Lilla Bält, vid hvilken hennes vagga stått: »detta lilla vatten, som skiljer så vidt i andlig bemärkelse, denna halftimmes öfverfart i lugnt väder», hvilken, säger hon, »kan vidga sig till ett afstånd af timmar och dagar!» »Ingen flod i världen», fortsätter hon, »kan skilja mera våldsamt mellan länder och städer än denna fjärdings mil gjorde förr i tiden, när storm och oväder drefvo hafvet in från

Kattegat så att det kokade och fräste mellan de tränga gränserna som ett vildt djur i sin bur. — — — — — Då blef Lilla Bält, som eljest kan ligga där så fridfullt och stilla, smekande stranden med små sakta skvalpande böljor, upphöjdt till en stormakt, som den tidens passagerarebåtar ej gärna vågade sig i kamp med.»

Vid detta miniatyr-haf, där man likväl så intensivt förnam dyningen af stormarna på de stora vattnen, bereddes den lilla Magdalene för sin lifsuppgift som vuxen, den att som maka till en nordlandspräst, taga upp kampen mot den vilda, all utveckling hämmande naturen i midnattssolens land och de helt visst ej mindre svårhandterliga förhållandena bland människorna, utkastade som skeppsbrutna på denna den mest styfmoderligt utrustade af alla jordens kuster. Hur hon gick i land med sin uppgift, både i det ena och i det andra afseendet, därom ge hennes »Billeder» och »Fortællinger» från Norge den bästa föreställning.

Det var som 20-årig, den rikt begåfvade Magdalene Kragh först kom till Nordlanden, i egenskap af lärarinna hos prosten Thoresen på Søndmøre, hvilken nyligen förlorat sin hustru. Ett år därefter blef hon fru i huset och familjen flyttade till Bergen. I de 14 år hon var gift, hade hon rikt tillfälle att studera det norska folket och den norska naturen och, som nämndt, det är genom sina liffulla och gripande skildringar från »det Nordanfjeldske», hennes författarskap skurit sina förnämsta lagrar. Den, som en gång läst den af så mycken tragik stämplade beskrifningen af vinternattens intåg öfver nordlanden, skall icke kunna glömma det.

Vi stå på Vardöhus och se det sista fartyget ligga i hamnen med ångan uppe, färdigt till afgang. »Röken vältrar tjock och svart ut genom skorstenen, ankaret halas upp, himlen mörknar, blåsten piskar mot tågverket, flaggan hissas, och ändteligen gör skeppet sin stolta vändning, sätter fören mot det öppna hafvet och ryggen mot Vardö.» — — —

»En stund följer man det bortilande fartyget . . . så vänder man blicken inåt — där ligger öknen! Det är något som hviskar omkring en, det är den egendomliga suck, som utgår från den ensamma och öfvergifna. Man törs icke allt för länge lyssna därpå, det lurar en afgrund i detta ljud. Så drager mörkret hastigt förhänget för den svaga ljusningen vid synranden och man går försiktigt, som på osäker mark, tillbaka från stranden — man vet att man går in i den mörka tiden.»

Och hon målar vidare: »Solens sista dag. Luften är ren och

kall, snötäcket gnistrar och hafvet ligger mörkblått och stilla. I sydost drager en blodröd halfrundel upp kring synkretsen, och vid middagstiden går solen upp därur. Hon kommer ganska riktigt, och man följer andlös stigningen linie för linie. Slutligen går hon så högt, att solögat öppnar sig och ser för sista gången ut öfver ön. Plötsligt får det kalla snölandskapet lif och färg, rent var det förut, rent, som blott nyfallen snö kan vara det, men det var döden; nu är det gnistrande, rodnande, som om hvarje snöflinga fattat eld. Hvart ha nu mörkrets demoner tagit vägen?

»Då går er darrning genom solskrifvan som om dess syn bländats af tårar. Snart uthärdar den ej längre sin egen glans, utan blinkar som ett sjukt öga mot ljuset. Så slutar den in sig bakom horisonten — och försvinner. Ett kallt drag stryker fram öfver marken — i norr växer den ena skyn öfver den andra, och innan man vet ordet af, är hela himlen belägrad. Här äro vi! säga den mörka tidens demoner.

Efter denna dag är ljusets källa stängd, och det är blott med ljusets återsken mörkret kämpar». — — — — —

Detta blott ett citat från »Midnatssolens land»; säg, lockar det ej till en förnyad bekantskap med boken? Och med andra af Magdalene Thoresens skrifter? Man behöfver ej frukta att den inblick förf. fått i »Mörketidens Rædsler» gjort henne dyster och grubblande, nej, hennes lifssyn är frisk och ljus och hon släpper icke hoppet: »Hoppet», menar hon, »måste få många puffar ut genom dörren innan det öfverger en människa, och det behöfver bara en den minsta lilla vink för att vända tillbaka». Med en sådan lifsåskådning är man nog rustad att bjuda ödet spetsen. Och helt visst har hon haft att utstå mängen dust med denna stormakt, ända från den tid då hon, redan vid unga år blifven änka, flyttade med sina barn, hon hade fem sfjufbarn och fyra egna, till Köpenhamn, fast besluten att som författarinna vinna ett namn och skaffa sig och sin familj en utkomst. Och segerrikt har hon bestått kampen, hennes långa, verksamma, ett välsignadt minne efterlämnande lif, är därför det bästa beviset.

* * *

Till sist, som afslutning på denna i de allra allmännaste drag hållna minnesteckning, några uppgifter om Magdalene Thoresens litterära verksamhet, hämtade ur danska källor.

Redan under sin vistelse i Norge hade hon fått ett par mindre dramatiska arbeten uppförda på Bergens teater, men hennes egentliga författaredebut förskrifver sig först från 1860, med »Digte af en Dame», som utkom i flera upplagor och väckte mycken uppmärksamhet. Den här nämnda vackra berättelsen, »Signes historia», som spelar i Norge och skildrar norskt bondlif, hvilken utkom ett par år senare, fastslog hennes rykte, och detta liksom hennes följande arbeten ha öfversatts på flera främmande språk. Af dessa må nämnas: »Solen i Siljedalen», »Billeder från Vestkysten af Norge», »Herluf Nordal», utom de ofvan citerade »Lifsbilleder» och »Billeder fra Midnatssolens land», som utkommo i midten af 1880-talet. Men hennes samlade verk, såväl dikt som prosa, utgöras af många fler arbeten än de här uppräknade.

Äfven som dramatisk författarinna gjorde Magdalene Thoresen lycka, och flera af hennes pjäser ha uppförts på den kungliga teatern i Köpenhamn, ex. »Ett rikt parti», »Inom hus» (Indom Dørre) och »En opgaaende Sol», af hvilka de båda förstnämnda äfven gifvits på Stockholms-scener.

I Köpenhamn, där fru Thoresen bodde under en lång följd af år, utgjorde hennes af åldern oböjda gestalt och vackra, af ett rikt vågigt hår omramade hufvud, en af de mera kända »hufvudstadstyperna». Sedan ett tiotal år tillbaka åtnjöt hon af danska staten ett årligt författarehonorar af 800 kr. Då hon år 1899 frade sin 80-årsdag — en tilldragelse, som Dagny på sin tid uppmärksammade i en kortare biografisk skiss — tilldelades henne af konung Oscar den vid kröningen i Trondhjem 1873 stiftade medaljen till »belöning för förtjänster om det kungl. huset, om konst, vetenskap och litteratur». Hon var den första dansk, som erhållit detta utmärkelsetecken.

L. D.

Barnens nöjesläsning för 60 till 70 år sedan

Personliga minnen.

Då för närvarande barnens nöjesläsning utgör ämnet för lifliga diskussioner, kan det vara å propos att berätta åtskilligt om huru denna fråga uppfattades och löstes under medlet af förra seklet af den generation, de föräldrar, som sett dagens ljus vid seklets början eller längre tillbaka.

Mina första litterära intryck kan jag själf ej minnas, men far har berättat därom. Då han en afton kom hem till rektorsvånningen i Maria skolhus och passerade den långa mörka korridoren förbi barnkammardörren, fick han höra en ömkelig låt. Sakta öppnade han dörren och tittade in. Vid bordet satt barnjungfrun Wendla och sjöng snyftande:

»Dig ger jag ringen, Ingeborg, åter;
heliga minnen bo troget i den.
Gif den åt ingen, Frithiof förläter;
mig ser du aldrig på jorden igen.»

Bredvid på en pall satt äldsta barnet, en femårig flicka, och lyssnade till Wendlas sång och grät med henne. Försiktigt stängde far dörren och lämnade den lilla gruppen ostörd.

Längre fram — det kunde vara omkring 1837, vi hade då flyttat till Sunne prästgård i Värmland, — spelade åter *Frithiofs saga* på ett egendomligt sätt in i vårt barnalif. Vår kammarjungfru, en enkel torparflicka, läste Tegnér med förtjusning. Hon hade förälskat sig i min yngre syster, som hon kallade Ingeborg. Själf agerade hon Frithiof, som bar och omhuldade Ingeborg och plockade bär och blommor åt sin skyddsling.

Vi barn kunde redan vid 10 års ålder en stor del af *Frithiofs saga* utantill, och något längre fram äfven *Svea*, *Axel* och flera stycken ur »Tegnérns smärre samlade skrifter». Mången vårdag stodo vi på kyrkberget och betraktade hur vestersolen speglade sig i Sundets blanka böljor, som nyss befriat sig från istäcket, och med jubel deklamerade vi ur »*Solsången*»:

»Lifvets rinnande flod, som var frusen och stod,
nu framsorlar han mild med din vaggande bild».

Och litet längre fram på våren, då björkskogen i medlet eller slutet af maj började lysa grön, då klädde sig åter förtjusningen i Tegnériansk dräkt, och vi sjöngo:

»Våren kommer, fågeln kvittrar, skogen löfvas, solen ler».

Flere gånger hörde vi fars lifliga beskrifning öfver Svenska akademins jubelfest 1836, då J. O. Wallin uppläste Tegnérns jubelsång; »svenska snilletts högtidsdag», brukade far kalla festen. Man tyckte sig vara med, tyckte sig se och höra allmänhetens förtjusning. Berättelsen slutade med att far reciterade den beundrade sången. Innan barnen fyllt 15 år, var den inskrifven äfven i deras minne.

Numera kan man knappast föreställa sig, hvilken skatt, hvilken älskling Tegnér var för sin samtid, för alla åldrar, alla stånd.

Vår kärlek för Geijers poési var af annat slag. Hans vackraste stycken utkommo i fars ungdomstid och inpreglade sig för alltid i hans minne. Många, många höst- och vinteraftnar sutto vi i skymningen eller vid brasan och hörde honom recitera »Vikingen», »Sista skalden», »Brages harpa» m. fl. Vikingen blef vårt älsklingsstycke. Ord och musik bildade ett helt, som bemäktigade sig vår beundran och kärlek. Det var något mer högtidligt i denna känsla.

Först senare vaknade kärleken till Wallin. Men redan vid 14 års ålder hade vi läst »Dödens ängel», och vid 15 år kunde vi utantill denna sång, »Hemsjukan» samt flere af Wallins mest poetiska psalmer, t. ex. »Hvar är den vän»; »Jag i tysta skuggors timmar»; »Vaka själ och bed» m. fl. Härtill bidrog att far vid morgon- och aftonböerna läste någon psalm utantill och då oftast en af Wallins. Denna poesi var oss redan nu en skatt, ett hänförande uttryck för själens härligaste och heligaste tankar och känslor.

Af Franzén läste vi åtskilligt ur »Skaldestycken». »Människans anlete» växte fast i minnet för att aldrig utplånas, likaså några af Franzéns psalmer, t. ex. »Ack vi äro alla», »Hvad ljus öfver griften» m. fl. Det älskliga stycket: »Mins söta pappa, när jag för», skulle naturligtvis slå an på barnen.

Hvilken rik och tjusande poetisk litteratur ägde vi ej i vår barndoms- och ungdomstid! — Och all denna skönhet bestrålades af den nyvaknade känslans värme och mottaglighet. Vi kunna säga med Tegnér:

»Min barndom föll i Sveriges solskens stunder,
Jag minns den tiden, hur den är mig kär!»

Naturligtvis läste vi äfven och lärde utantill flera af Nicanders och Stagnelii vackraste stycken och gräto med den stackars Necken, som spelade så vackert, då »kvällens guldmoln fästet kransa och älfvorna på ängen dansa», men som förstummades vid gossens ord: »fritt du skog och mark må lifva, skall Guds barn du aldrig blifva». Med osäker röst sjöngs slutstrofen:

»Tårar gubbens anlet skölja, ned han dyker i sin bölja.
Gigan tystnar, aldrig Necken spelar mer i silfverbäcken».

Stagnelii »Martyrerna» lästes högt i aftonkretsen, likaså Nicanders: »Runesvärdet». Anna Maria Lenngrens »Skaldeförsök» stu-

derades flitigt, och med hennes »*Pojkarna*» voro vi väl bekanta. Af-sellii »*Neckens polska*» var ett af våra oförgätliga älsklingsstycken, både ord och melodi, men dessa m. fl. poeter blefvo dock aldrig för oss, barnen, hvad de stora skalderna varit.

Ungefär vid 15 års ålder gjorde vi bekantskap med Atterboms sagospel »*Lycksalighetens Ö*». Den stora dikten i sin helhet kunde ju ej tilltala oss, men vissa delar, t. ex. Svanhvits sång: »*Stilla o stilla*», samt näktergalens vemodiga klagan:

»Dåre, som bjöd henne höra
dessa toners ömma slag!
Hon är utan själ och öra,
utan glans och fägring jag.»

Dessa m. fl. enskilda stycken, de fäste sig i minnet.

* * *

Min första prosadikt läste jag vid 7 års ålder. Det var en novell af G. H. Mellin, som hette »*Kolarflickan*» och stod införd i 1836 års kalender »*Winterblommor*». Jag minnes ännu de lifsfarliga äfventyren i Norrlands vildmarker, de djupa myrfälten, som passerades på smala spångar, och de resandes lidanden af myggsvärmarna. Mellin blef fortfarande en af våra favoritförfattare, blef för oss, hvad Skarstedt varit för en yngre generation. »*Rosen på Kinneskulle*», »*Gustaf Brahe*» m. fl. lästes ifrigt tillsammans med fars Berättelser, och aldrig glömmar jag en senkväll, då vi med flödande tårar läste i Berättelsernas 4:de del beskrifningen öfver natten före Linköpings blodbad. Något senare kom Ingemans romaner »*Waldemar Seier*», »*Konung Erik och de fredlösa*» m. fl., som också förledde oss att stundom öfverträda förbudet att läsa inpå nätterna.

Med sagovärlden fingo vi göra bekantskap på ett verkligt genuint sätt genom en gammal tofparhustru, som förtäljde om »*Karusus och Moderus*» m. fl. berättelser af samma halt. Våra nordiska sagor hörde vi tidigt af far, innan vi läst dem i 1:sta delen af Berättelserna. Sedan fingo vi W. Irvings förtjusande samling »*Alhambras sagor*», inför hvilka bleknade alla andra, t. o. m. sagan om »*Bodvar Bjarke*». På det hela taget var sagolitteraturen klen representerad i vår boksamling. Dock kan jag ej minnas, att vi saknade något eller behöfde mer. Dikter, romaner och noveller, skrifna för vuxna, tillfredsställde fullkomligt vår läslust.

*

Från 12:te till 17:de året slukade vi en mängd romaner, och allt hvad vi ville läsa, detingo vi också läsa. I biblioteket fanns intet förbjudet område. Det försiktighetsmättet behöfdes ej heller på grund af boksamlingens beskaffenhet. Hos en gammal fröken, som bodde i grannskapet, kommo vi öfver en af Kotzebues mest lästa romaner, »*Familjen v. Halden*», hvilken intresserade oss ofantligt. Vi skapade oss en fantasivärld, i hvilken vi själfva och omgifningen representerade bokens hjälte, hjältinna och bipersoner. Våra upptåg för att imitera åtskilligt ur berättelsen voro rätt löjlige.

Fredrika Bremers romaner »*Grannarna*», »*Hemmet*» m. fl. lästes med förtjusning; friherrinnan Knorrings »*Vännerna*», »*Kvinnorna*», »*Illusionerna*», i synnerhet den senare, intresserade oss mycket. Jag minnes den som ett mästervärk i sin genre och förglömde en half dag min tandvärk vid läsningen af de kvicka och lifliga skildringarna af high life i Stockholm under förra århundradets tidigare skeden. Den boken skulle t. o. m. nutidens öfverkritiska publik läsa med nöje. Emelie Cariéns »*Enslingen på Johannesskåret*» lästes högt i aftoncirkeln, och några andra af författarinnans bästa berättelser i de unga flickornas eget rum.

Mer än allt detta intresserade oss dock de engelska romanerna af Scott och Bulwer. Flere bland dessa t. ex. »*Ivanhoe*», »*Fanatismen*», »*Midlothians hjärta*», »*Kenilworth*» lästes högt om vinterkvällarna i tysk eller fransk öfversättning, likaså, men på svenska, Marryats »*Jakob Arlig*», samt åtskillige af Bulwers och F. Coopers romaner, hvilka just vid denna tid utkommo i svensk öfversättning på L. J. Hiertas förlag. »*Pompei sista dagar*» hänförde oss till den grad, att jag kunde stycken utan till, t. ex. beskrifningen på hafsviken morgonen efter katastrofen. »*Pelham*» roade oss synnerligen, och jag minnes ännu hur ohejdadt vi skrattade, då Pelham kom öfver de råa kotletterna, insydda i den förnäma damens nattmössa, och fick veta, att de begagnades för att konservera kindernas friska hy. Den romanen skulle läsas med nöje än i dag.

Mer än allt annat tog dock Bulwers roman »*Zanoni*» vår fantasi fången. I vårt stilla sinne trodde vi på sanningen af de mystiska berättelserna och gjorde en gång försök med att genom svält komma i det extatiska tillstånd, som för oss skulle öppna andevärlden. Experimentet anställdes en dag, då föräldrarna voro bortresta. Vi bevingade oss af hushållerskan att få till middagsmål ett par sillar och några brödkakor. Detta smusslades undan och bars bort till en fattig kvinna, som bodde i grannskapet. Kvällsvarden lyckades

vi också slingra oss ifrån. Om jag minnes rätt, varade fastan dock blott denna enda dag. Vi voro då omkring 13 år.

Våra många försök att göra efter hvad vi läst om i romanerna, visar faran af att sätta etiskt underhållig litteratur i barnhänder.

Som gemensam lektyr lästes hvarje år en eller par af Holbergs komedier, fars extra nöjesläsning. Medan Amalia Lindegren målade hans porträtt, föredrogos 6 till 8 af komedierna. Som detta till slut blef litet enformigt, ömsades lektyr och i stället togs ett af Tegnérns snillrika tal. Men knappt voro ett par sidor lästa, förrän Amalia kastade palett och pensel ifrån sig och förklarade, att fars ansiktsuttryck blifvit så förändradt, att hon ej kunde fortsätta målningen, om ej läsningen af komedierna fortsattes. Sagdt och gjordt! Däraf orsaken till det glada, skålmska uttryck, som karaktäriserar porträttet.

Äfven några af Shakespeares pjäser läste vi högt. Hagbergs öfversättning fanns då ej ännu, men vi hade Foersoms danska, som också är förträfflig. Särskildt minnes jag en söndag e. m. i augusti, det var den förfärliga ovädersdagen 1844, åska och regn oupphörligt, broar och vägar förstördes, och Konradsfors bruk i norra Värmland flöt bort. Vi sutto i salongen, och far läste högt *Kung Lear*, och just ovädersscenen på heden, då vid en förskräcklig blyxt och skräll vi alla med förfäran rusade upp. Det dröjde länge innan läsningen kunde fortsättas.

Den lektyr, som användes vid undervisningen i tyska språket, gaf också tillräcklig näring åt fantasien för att kunna räknas till nöjesläsning. Detta gäller i synnerhet De la Motte Fouqués romaner, främst »*Der Zauberring*». Ännu står för mitt minne den scèn, då Gerda, den hedniska trollmön, efter dopet afsäger sig sin makt öfver naturandarna och sista gången besvärjer dem:

»Frei in Luft, frei in Kluft,
Frei in Wellen, frei in hellen
Wirbelflammen, Allzusammen!
Fliegt ihr Geister!
Sucht Euch einen anderen Meister!»! — —

Och »*Undine*, liebes Bildchen Du!»! — och Schillers pjäser; »*Die Jungfrau*», »*Wilhelm Tell*», »*Maria Stuart*» och »*Don Carlos*»! — — Bürgers »*Lenore*» minnes jag ännu, dikten har kommit min brorsdotter att rysa, då hon hörde den i skymningen. Goethes verk senterade vi mindre vid denna ålder. Ej ens »*Götz von Berlichingen*»,

»Egmont» och »Clavigo» väckte sådan förtjusning som Schillers dikter. Men »Der Erbkönig», den slog an.

Franska skollitteraturen däremot var oss i allmänhet visst icke nöjesläsning. »Télémaque», »Cyropædien», »Voyage du jeune Ancharsis» voro just ej ägnade att roa 13-åringar. Voltaires »La Henriade» ej heller; Racines tragedier funno vi något bättre. Voltaires dramer däremot intresserade så, att vi lärde oss några scener utan till ur tragedien »Brutus». Florians »Gonzalve de Cordue» och »Numa Pompilius» voro så roliga, att de ibland lästes i förväg på lofstunderna. Längre fram fingo vi Chateaubriands skrifter, »René», »Atala» m. fl. och X. B. Saintines »Picciola» kom på sin tourné genom den civiliserade världen slutligen också upp till oss och välkomnades som öfverallt annorstädes. Först senare, då vi hunnit öfver 20 års ålder, förstärktes biblioteket med Hugo's och Lamartines dikter, och nu ändtligen vaknade kärleken för franska språket.

En del af våra historiska studier kan också klassificeras isom nöjesläsning. Beckers världshistoria, i synnerhet de första delarna, roade oss nästan som en roman. Sak samma med Goldsmidts Greklands historia, öfversatt af A. G. Silfverstolpe. Fars berättelser, främst de 8 första delarna, lästes mer på lofstunderna än som läxor.

* * *

En lycka eller olycka, allt efter som man ser saken, låg däruti, att på vår aflägsna hemort tillgången på läsning var begränsad till familjebiblioteket. Hvad ej fanns där, det gick man miste om: en verklig förlust, hvad den franska litteraturen beträffar. Engelska språket fingo vi lära först 1855. Men denna inskränkta tillgång på böcker hade dock en verklig fördel med sig. Därigenom befriades vi från frestelsen att förspilla tiden på lektyr af 3:dje, 4:de rangen och fingo tillfälle att studera litteraturens mästervärk så mycket grundligare. Kanske ha vi under livets lopp haft mer både nytta och nöje häraf, än om en mer omfattande men mindre vald och gedigen boksamling stått oss till buds.

Vid ungefär 16 års ålder nådde oss öfversvämmningen af den Hugo-Dumaska romanfloden: »Parisermysterierna», »Den vandrande juden», »Grefven af Monte Christo», och sedan »De tre musketörerna» m. fl. m. fl. Naturligtvis läste vi dem, eller rättare slukade dem med en spänd nyfikenhets intresse. Men de tillfredsställde oss icke. Vårt

germanska gry och den germanskt-anglosaxiska smakriktningen i vår utveckling opponerade sig mot det franska åskådningssättet. Det afguder, åtskilliga af våra jämnåriga drefvo med denna moderna litteratur, förtretade oss, och aldrig glömmar jag min glädje, då på en ångbåtsfärd till Köpenhamn jag fick höra lektor, sedermera biskop, Anjou uttala och motivera det klander, som halft outredt grott inom mig.

Med »ton»-åren var den sorglösa barn- och ungdomsperioden förbi, och arbete, omsorger och bekymmer fyllde tid och tankar. Dock ej så, att icke Dickens och Thackeray, Kingsley och George Eliot, Ebers och Freytag och de förnämsta franska författarna lästes och beundrades. Men de fingo ej samma plats som sina föregångare, den var nu upptagen af livvets realia. Runeberg och Paludan Müller väckte förtjusning, men blott enskilda mindre stycken, t. ex. ur Almas Sonetter eller Fenrik Ståls sägner stannade kvar till form och innehåll i minnet. Sak samma med Victor Rydberg, Ibsen och Björnson, med Malmström, Wirsén, Snoilsky och Topelius. De, hvilkas barndom och ungdom inföll under 1850- och 1860-talen, må *de* beskrifva den tidens litterära fröjder, *de* som upplefvat dem med ungdomens äld i ådrorna. Objektivt betraktade, kunna dessa dock ej fullt mäta sig med dem, som strålade öfver seklets första årtionden. De skatterna äro oförgängliga som all äkta metall.

Ja oförgängliga! Därför är också nutidens ungdom långt rikare än vi voro. Den äger allt hvad vi hade stort, godt och skönt och därtill de litterära skatter, som senare hälften af det förgångna seklet skapat och samlat. Dessa »sena tiders barn» äro rikare än vi, så länge de bibehålla nog friskhet att fullt njuta ej blott af sin samtids utan ock af guldålderns härlighet.

Om någon grund finnes för filosofen Boströms antagande, att nationerna äro ett slags personliga väsen, äro organiska enheter, då är det tecken på ett folks lifaktighet, att det bevarar i minnet och lefver i samförstånd med fädernas *största* och *ädlaste* andar.

Eva Fryxell.

Fru J. Blicher-Clausen.

I en nyligen publicerad biografi säger fru Blicher-Clausen om sig själf: »Sit egentlige Liv — det skriver man ikke om — det tager man frem for sig selv, naar man er ene. De smaa Oplevelser og de smaa Iagttagelser, dem sætter man paa Papiret, men de store Oplevelser og de dybe Iagttagelser, dem gemmer man — som man gemmer de rige Glæder og de store Sorger — paa de ensomme Sjæles Sted — det Sted, hvor man er udi Løndom».

Och skulle jag också veta något mera än den stora, spörjande allmänheten om den framstående danska författarinnans tankar och stämningar, är det dock ej denna min privata egendom jag vill ge. Hvarhålst man lodar ett själsdjup, borde det väl aldrig ske för att sedan kungöras. Men många af fru Blicher-Clausens beundrarinnor ha bedt mig säga »något om henne». Den frågan: »Hurudan är hon?» har gjorts mig hundratals gånger, och alltid ser jag då för mig hennes blick: glänsande, varm och så sällsamt fast; och det är som om dessa härliga mörka ögon gäfvö svaret. Hon är en sann och god konstnärnatur, en af de stilla och stora, som gå mot målet utan fruktan för viddernas ensamhet. De, som gjort bekantskap med hennes konst — särskildt i »Violin» och »Inga Heine» — skola förstå hvad jag menar med, att det alltid är hög och ren luft i hennes diktning.

De yttre konturerna till hennes lif äro snart gifna i deras enkla allvar; ty om också glädjen då och då skänkt henne sol öfver vägen, har sorgen aldrig glömt att låta mörkret falla på; det outgrundliga dödsörkret har lagt sig om hennes kära. Hon lärde redan som barn att mista. Hon hör emellertid till de få, som kunna bära det tunga och våga det svåra, ty grunden för hennes tankeriktning är att

»Livet maa leves, saa trangt det er,
skøndt Sjælen stander i Vaade,
Livet maa leves saa langt det er,
for *det* er der ingen Naade —
det gjælder kun om: paa hvad Maade».

Hon är född i Durups prästgård på Jylland d. 29 juli 1865, och den som är bekant med danska folkkaraktären skall förstå, att hon måste ha sin födelsebygd på Jylland och ej på det mera flacka och liksom grunda Själland, där både natur och människor tyckas ha så brådtom att lefva fort och lätt.

Barndomsminnena ha tagit gestalt i några af hennes allra mest anslående dikter. Jag vill särskildt nämna den i samlingarna »Gyldenregn» och »Fugleviser» införda cykeln »berättande dikter», där de gamla och fattiga, de små och de förskjutna få en förstående tolkning, sådan hågkomsten från flydda dagar manar fram den, de dagar, då »Poul Ringer» var hennes äfventyrshjälte, som hon så gärna ville ha hem till sig som »farfar». Och i sin barnsliga ifver utbrister lilla Jenny Blicher:

»Jeg ved nok han er snavset og har grusom sorte Ben.
Aa Mor, men jeg skal vaske ham og skruppe ham saa ren! —»

Vingarna växte fort på den lilla flickan, som skulle bli en af lifvets »fremmede Fugle», de som kräfvat »Sangbund». Redan vid tretton år var hon färdig med ett femaktskådespel och endast tjuguarig utgaf hon sin första diktsamling. Det dröjde ej länge förrän Danmark fick ögonen upp för denna konst »af Guds nåde», och när ytterligare några poetiska arbeten sett dagen, erhöll dåvarande fröken Blicher 1891 ett stipendium från Raben-Lewetzowska fonden, hvilket satte henne i tillfälle att göra en studieresa till Italien. Sina intryck från denna färd har hon i några ypperliga naturmålningar skildrat i »En Bryllupsreise».

Vid återkomsten från Italien firade hon bröllop, och när man ser porträtter från denna tid af henne och hennes make, Pastor H. N. Clausen, kan man lätt föreställa sig, att ett vackrare brudpar sällan skådats. Lyckan flyttade med de unga tu till den lilla komministergården i Storehedinge, men sorgen hittade äfven till den trygga vrån, där eljest »lifvets gåtor löstes lätt, ty tanke och känsla voro ett». Pastor Clausen hyste nämligen det största intresse för sin hustrus rika konst och hon säger själf, att hennes arbete fick växtkraft genom hans klara och sunda omdöme. —

Det blef sorg för de två, när deras förstfödde, »den lille krølede Dreng» rycktes bort af döden; tunga, hotande skuggor lägrade sig öfver hemmet under fru Blicher-Clausens långa sjukdom, men så blef det blå himmel igen, när sommarbarnet, lilla Inga, såg dagen. Och om henne är det hennes mor i »Viser til lille Pip» skrifver:

»Du, som har gjort, fra Du blev til
 hver Livets Dag til Fest for mig
 Mon nogen Tid Du fatte vil,
 hvor varmt jeg takker dig — !

Du, som med dine Hænder smaa
 i Fryd og Sorg kærtegner mig,
 mon nogen Tid Du vil forstaa,
 hvor jeg velsigner dig!»

Ar 1897, lille Pips födelseår, blev pastor Clausen förflyttad till Søllerød, denna vackra fläck dansk jord, och här skrefs »Inga Heine» och »Violin», men också hit fann sorgen stig, trots värnande fager skog och glädtigt glittrande sjö. Döden skred öfver prästgårdens tröskel, just som sommarsol lyste klarast och alla blommor doftade. Efter en kort sjukdom afled Clausen i juli 1901. Och Søllerøds klockor ringde och ringde, allt från den stund sorgebudet spreds. Det var som om deras spröda klang velat kalla honom, den kraftfulle och nitiske själasörjaren tillbaka,

»Men Döden tager saa gärne det,
 som huer os allerbedst — ».

Det, som är verkligt stort kan dock icke ens den bittraste smärta förkrympa och därför kunde ej heller den förkrossande sorgen rå på fru Blicher-Clausens konst; det är så med konsten, att den öfverlever själfva lifvet. Och midt under de mörkaste dagarne, då hennes själ var ett enda svidande sår och saknaden brände i tankarna, skref hon »Farbror Frans». Detta gör denna bok på visst sätt märkligare än de föregående, ty man känner det stundom under läsningen af den som hade författarinnan doppat pennan i hjärteblod.

Redan med »Violin» hade hennes namn blifvit känt och älskadt i de stora kulturländerna, och när första upplagan af »Farbror Frans» utkom, förelåg öfversättningar af densamma också till åtskilliga andra språk. Men hon själf, som likväl älskar sin diktning så högt, och som *aldrig* skulle kunna svika den, för henne kommer ej lyckan tillbaka med de tusendes hyllande beundran, med ära och lysande framgångar. Hon måste gifva sin själ luft i diktens värld, måste skapa, därför att hon äger »Skaperevnen», men det ligger ett out-sägligt vemod i de rader, hon nyligen skrifvit. De tala till alla

dem, som vilja förstå, att trots världens värmande solsken, trots vårens spirande och sommarens fullhet inom konsten, kan hon, den ensamma, hviska till susande skog:

»I al den Muldjord og Grøde
føler jeg kun et svidende Savn —
for Hjærtets Bregneskud døde —

Og bagved Granernes Naale
rinder der salte Taarer ned
i Snerlernes fine Skaale.»

Elisabeth Kuylenstierna.

Från Helsingfors till Petersburg under »Maslinitzan».

Äfven i Ryssland firas årligen före fastlagen en karnevalsvecka. Den har dock en helt annan karaktär än söderns blomsterfest och karnevalsuptåg. Hufvudsaken är att bereda sig till fastan genom grundligt ätande och drickande. »Maslo» betyder smör, och veckan gör skäl för namnet.

En vän i Petersburg, ingenjör N., hade skickat mig en inbjudning att besöka hans familj och rådt mig att välja just »maslinitzan» för att göra bekantskap med ryska sedvänjor.

Jag vistades just då i Helsingfors och hade där haft tillfälle åse firandet af den »mörka dagen». Årsdagen för det bekanta manifestet d. 18 februari, ihågkommes alltjämt med samma smärta, och den tar sig uttryck i att allmänt indragande af all upplysning inomhus. Det ligger en egendomlig stämning af dof, sorgsen protest öfver staden. I butikfönstren är mörkt. Affärerna äro antingen stängda, eller där arbetas med minsta möjliga upplysning. T. o. m. i apoteken trefvar man sig nästan fram till disken, endast vid kassan ett fattigt stearinljus, väl skyddadt och osynligt från gatan. Inom familjerna vistas man i gårdsrummen för att ingen ljusstråle skall sila sig ut åt gatan. Staden skulle göra ett dött intryck, om icke en tätt packad människomassa rörde sig framåt gatorna under dämpadt samtal, stilla och behärskad. Endast någon gång göres halt fram-

för ett upplyst fönster, och ropen »släck ljuset» höras, tills massan fått sin vilja fram. Det kan väl tyckas, att detta är ett onyttigt trots, men man kan ej undgå att känna sig gripen af den rörande samhörighetskänsla det visar.

I skarpaste kontrast häremot står den »ljusa dagen», Runeborgs födelsedag, som någon tid förut firats med allmän illumination i butiker och privathus.

Emellertid nalkas »maslinitzan» i Petersburg, och jag beger mig en kväll af till järnvägsstationen för att förskaffa mig plats å Petersburgsnattåget. Här nere vimlar det af ryska militärer; de tyckas behärska terrängen. Jag har ofta undrat öfver, att de ryska officerarne i Helsingfors göra så litet väsen af sig. Sedan Finland förlorat sin egen militär, spelar uniformen här ej alls samma roll inom sällskapslifvet som i andra länder. De ryska officerarne äro illa tålda eller ignoreras fullkomligt, och de tyckas känna kölden, åtminstone ha de ej det sergervissa öfver sig, som vanligen utmärker de unga martissönerna. Men väl nere vid tåget och på väg mot hemlandet, tyckas de redan känna sig mera på egen mark. Med granna uniformer, sablarne släpande och klirrande sporrar promenera de stolta på perrongen.

* * *

Och så äro vi ändtligen på väg till världsstaden. Jag känner mig litet illa till mods, ty man har sagt mig, att det är omöjligt reda sig i Petersburg utan att kunna något ryska. Jag hoppades dock, att min värd skulle vara mig till mötes vid stationen, och kände mig ganska besviken, då jag, kommen till min resas mål, ej kunde upptäcka honom. En bärare följde mig i hälarne och ville ta hand om mitt bagage, men då jag endast skakade på hufvudet, fick han ej ens tillfälle visa att han talade tyska. I stället vände jag mig till en poliskonstapel med ett kort, hvarpå min vän på ryska skrifvit en anhållan om att mottagaren ville vidtala en isvotschik att köra mig till den uppgifna adressen. Men konstapeln vägrade att ens läsa kortet. Det var i förbigående sagdt ej den enda gången jag iakttog skillnaden i höflighet mellan den ryska polisen och t. ex. den engelska. Man förstår ett uttalande af en framstående rysk sedeskildrare, att en rysk poliskonstapel har två funktioner, i hvilka hela människolifvets filosofi finner uttryck. Det är att förbjuda och tvinga. Han förbjuder en det man vill och tvingar en dit man icke vill, alldeles som lifvet.

Emellertid visade den envise bäraren sig ånyo och erbjöd sig ånyo på tyska att hjälpa mig, dock begagnande tillfället att säga mig några beska saker om mitt okloka tillbakavisande af hans hjälp. Han framhöll också, att endast genom hans inflytande det skulle lyckas mig att få ut mitt resgods, emedan expeditionen strax skulle stängas. Ångerfull och viljelös lät jag honom föra bagaget ut i en släde. Som det var mig omöjligt att enligt rysk metod köpslå med kusken, var det ganska motvilligt jag lämnade mitt öde i hans händer. Men i detta ögonblick fick jag på afstånd se ingenjör N., åtföljd af sina två små döttrar, med raska steg närma sig, och jag var räddad.

Nu vidtog nära en timmes färd till min värds hem. Detta, det första ryska hem jag såg, gjorde ett odeladt behagligt intryck. Själfva våningen var typisk för genomsnittshuset i Petersburg, med mörka tapeter i smaklösa mönster, fula kakelugnar och svartnade tak, men den unga familjen hade med god smak lyckats göra den hemtreflig. Gedigna möbler och väl valda prydnadsföremål, några få konstverk och kuriosa, samlade under resor i Orienten, men intet hopande af smaklösa småsaker såsom i andra mera typiska medelklasshem, som jag besökte.

Så följde en ansträngande vecka af forceradt nöjeslif. På förmiddagarna besågo vi metropolens sevärdheter, muséer, kyrkor, vetenskapliga samlingar. Kvällarne tillbragtes på någon teater. Käyserliga operan och balletten äro ju berömda, men ytterst svårt är det att få biljetter, ständigt fullt hus. Vi läto lura oss att köpa dyra biljetter af en månglare men blefvo sedan afvisade vid ingången, emedan de alls ej gällde till den föreställningen.

Ett särdeles omtyckt nöje är att fara ut till öarne i Nevan, där flere stora nöjesetablissemang finnas, eleganta restauranter med eller utan variété. Det är nära en timmes åktur ditut, och publiken kommer i allmänhet ej före midnatt. Vid tretiden voro vi nöjda att resa hem, men programmet var ännu långt ifrån slut.

Hvarje främling, som beser Petersburg, känner väl till alla dess i turistböckerna omnämnda sevärdheter. Men en i arkitektoniskt hänseende anmärkningsvärd byggnad, som på grund af sitt undanskymda läge ej observeras af den vanliga turisten, är den judiska synagogan i sydvestra stadsdelen vid Bolsjaja Masterskaja. Ehuru den har ett ofördelaktigt läge, inklämd mellan vanliga bostadshus, gör den ett mäktigt intryck genom de väl afvägda proportionerna och den rena, enkla stilen. Byggnadens förhistoria

är också intressant. Originalritningarna gillades af tsar Alexander II kort före hans död. Han insåg, att byggnaden borde blifva en af de vackraste i Petersburg. Men Alexander III skref på ritningarna: »Judiska församlingen i Petersburg har ej en så framstående ställning, att en så praktfull synagoga är berättigad. Förenklas!»

Helt nära synagogan ligger en annan märklig byggnad, som vi en dag besökte, det gamla fängelset Litoffsky Zamok, en stor, dyster komplex. Det spelar samma roll för vanliga brottslingar som Peter-Paulsfästningen för politiska fångar. Fängelset är beskrifvet i många sedeskildringar från Petersburg, bl. a. i Tolstoys »Uppståndelse». I fängelsekapellet pågick mässan. På läktarne bakom höga järngaller stodo fångarne tätt och delto go ifrigt i sången. De betraktade dock nyfiket den fåtaliga menigheten i själfva kyrkan, som synbarligen utgjordes af deras anhöriga och några af traktens fattiga innevånare. Prästernas dräkter voro lika praktfulla och kyrkans inredning lika brokigt glänsande af billig grannlåt som i alla ryska kyrkor. Enda skillnaden i dem alla är materialets mer eller mindre äkthet.

Häri från åkte vi ut till Petrovsky-parken, där folket brukar fira maslinitzan med alla de vanliga tillställningar, som barnsliga sinnen aldrig tröttna på. Publiken var mera oblandad än den som besöker våra folkparker. Man såg nästan endast slitna, trasiga kläder men förnöjda, godmodiga ansikten af tvifvelaktig renhet. Kvinnorna i brokiga kattunskjolar och med den minsta bytingen på armen. När vi åkte hem genom Nevski-prospektet, den bekanta 4 kilometer långa hufvudgatan, var det stora världens promenadtid. Det var en taffan mellan eleganta ekipager och sällsynt vackra hästar. De myndiga kuskarne i sin karaktäristiska dräkt sutto feta och uppstoppade, medvetna om att de representerade huset. Framför kajsarinnans ekipage. Det är förvånande hur obemärkt en sådan utfärd kan äga rum. Endast på officerarnes hälsningar förstod jag, att den enkelt klädda damen, som något stelt besvarade hälsningarna, ej var en vanlig dödlig. Ingen hyllning från folket, ingen ridande vakt kring vagnen, som jag föreställt mig. Kort efteråt kom den unge populäre tronföljaren i en trojka, dragen af tre härliga hästar i susande fart.

Vid Nevski-prospektet ligger ju också »Damernas paradis», den stora affärskomplexen Gostinny Dvor. Dess magnetiska dragningskraft lockar en ständig ström af köplystna att trängas i den

yttre pelargång, som löper rundt om byggnaden. Förekomsten af en massa pälsvarubutiker visar ryskornas förkärlek för vackert pälsverk. Man förvånas öfver den elegans i pälsväg, som de ryska damerna kunna tillåta sig. Och dock äro skinnvaror långt ifrån billiga, trots den rikliga tillgången. I Sibirien kan man få köpa sobelskinn för 25 rbl st., men i Petersburg draga de tredubbla priset.

Se här en liten äkta rysk skinnhistoria, som ej fått se dagen i ryska tidningar. En af de förnämsta päls-handlarne i Sibirien är en kines, Ti-fon-tai. Han önskade gifva ryska käjsarinnan som kröningspresent en sobelpäls. I lång tid hade han med oerhörd energi samlat fjortontusen små sobelskinn för att däraf utvälja åttio stycken som dugliga till den dyrbara gåfvan. De voro sällsynt vackra, de tätt inströdda hvita håren verkade som om den hopsydda pälsen varit lätt öfversnöad. Ägaren skref till en känd general och anhöll om dennes rekommendation för att erhålla tillstånd att öfverlämna gåfvan. Generalen svarade vänligt, bad Ti-fon-tai öfversända pälsen och inbjöd honom å käjsarinnans vägnar till kröningen. Då päls-handlaren anlände, fann han till sin grämlse att pälsen redan öfverlämnats jämte en ståtlig adress, däri käjsarinnan-modern ödmjukt ombedes mottaga den undersåtliga gåfvan — från det sibiriska regemente, hvars chef generalen var. Förut hade generalen dock skurit af hälften af pälsen och däraf förärat sin fru en utsökt present.

Ti-fon-tai afreste genast utan att öfvervara kröningen och berättade en gång gråtande sin olycka för min sagesman.

* *
* *

Under jagande från nöje till nöje förföt alltså min »maslinitza-vecka» fort nog. Jag får dock bekänna, att jag var helt glad de få kvällar jag fick tillbringa hemma och slapp att roa mig. Mitt värdfolk var idel älskvärdhet och den förplägning som bjöds den rikligaste. Till maslinitzans matsedel hör gifvet »blini», en sorts tunna pannkakor af bohvetemjöl, som ätas med smält smör och sur grädde eller kaviar och tillsammans med salt eller rökt fisk. Också lära många, som annars måste lefva på förknappning, föräta sig till döds under maslinitzan. F. ö. är ju det ryska köket berömdt, särskildt är köttet alltid ovanligt godt.

Konversationen vid bordet var liffig. Frun i huset talade endast ryska, jag använde esperanto till värden, som tjänstgjorde som tolk.

Detta nya språk visade sig mycket användbart. Jag hade hittills endast begagnat det till korrespondens, men fick först nu tillfälle att tala det och var själf förvånad öfver den nytta jag hade däraf. Säkert är, att min resa till Petersburg aldrig ägt rum, om jag ej kommit att studera esperanto.

N. S.

En massadress från Danmarks kvinnor.

De danska kvinnotidningarna ha under de sistförflutna veckorna varit lifligt upptagna af en från kvinnornas läger utgången opinionsyttring, förorsakad af de många upprörande kvinnofridsbrott, som under de senaste åren ägt rum i Danmark. Öfverfall af kvinnor i osedligt syfte höra, efter hvad de danska tidningarna upplysa om, till ordningen för dagen, och den osäkerhet, som i detta afseende råder på landsbygden och i städernas aflägsnare delar har, som naturligt är, förorsakat en skräck som nästan gränsar till panik. En af orsakerna till detta laglöshetstillstånd anses ligga i den slapphet, hvarmed den offentliga ordningsmakten beifrar dylika förbrytelser, och den allmänna opinionens afsky för gärningsmännen till dessa råa brott är knappast större än indignationen öfver polismyndigheternas loja sätt att vaka öfver den allmänna säkerheten.

Ett uttryck för stämningen inom nationen beträffande denna sak är en adress, som i dagarna öfverlämnats till justitieministern och riksdagens talmän, innehållande en gripande vädjan till rikets lagstiftare om beskydd för landets kvinnor och strängare straff åt våldsutöfvarne. Aldrig, skrives det från Danmark, har någon offentlig opinionsyttring haft en större tillslutning än denna adress. Inom knappa tvenne veckor ha öfver 181,000 underskrifter samlats. Hade adressen varit tillgänglig 14 dagar till, skulle nya hundratusenden af underskrifter influtit, så stark har den stämning varit, hvaraf den framburits. Tyvärr fordrade riksdagens snara afslutning adressens omedelbara inlämnande, hvarför listorna efter endast ett par veckors cirkulation måste indragas.

Hvilka hafva underskrifvit adressen? Af de 116,912 kvinnor och 64,396 män, som tecknat sina namn därå tillhöra de flesta folket, i detta ords egentliga bemärkelse. Omkring 27,000 underskrifter härstamma från hemmansägareklassen (Gaardsmansklassen) 26,000 från torpareklassen (Husmandsklassen), 23,000 från tjänareklassen. Det är på landet dessa afskyvärda förbrytelser mot kvinnor äga rum, och det är därför först och främst landtbefolkningens kvinnor, som genom adressen begära att regering och riksdag skola lämna dem hjälp och beskydd.

Vidare skrifer »Kvindernas blad» i anledning af denna märkliga sak: »Det förtjänar att lägga märke till, att denna adress, som

är den största (eller näst största) som hittills förekommit här i landet, icke tillkommit genom någon våldsamt agitation eller något utbasunande i pressen och på möten. Stilla och lugnt har den blifvit framlagd och på samma sätt har den blifvit undertecknad. Underskrifternas väldiga siffra utgör därför ett så mycket värtaligare vittnesbörd om den stora fruktan och starka ovilja, som råder bland folket i stad och på land rörande de förhållanden, adressen syftar på. Det är ett nödrop, och de som makten hafva böra icke kunna undgå att lyssna och taga hänsyn till den vädjan, som tusenden af kvinnor och män från alla läger och af alla klasser riktat till dem. Adressen har alltså till hufvudmål att göra klart för de män, som sitta i regering och riksdag, att landets kvinnor, som icke själft hafva tillgång till styrelsen och icke äga att råda öfver statens medel, känna en djup oro öfver den brist på skydd till lif och lem, som för närvarande råder, i synnerhet på landsbygden, och att de därför på det allvarligaste fordra att regering och riksdag snabbt och energiskt skola inskrida för att råda bot för det onda. Och vi tro, tillägger tidningen, att detta nödrop skall blifva hört.

* * *

Så långt de danska kvinnornas opinionsyttring, hvilken vi ägna vår varmaste sympati. Men med de danska förhållandena för ögonen framställer sig ovillkorligen den reflektionen: hur är det ställt med kvinnoskyddet i vårt eget land? Man kan visserligen invända, att något aktuellt fall af illdåd, föröfvade mot kvinnor, liknande dem, hvarpå adressen syftar, för närvarande icke föreligger hos oss — d. v. s. så vidt man kan döma af de offentliga meddelandena. Men kan man däraf sluta, att råheten och den sedliga depravationen är mindre hos oss än hos våra stamfränder på andra sidan Sundet? Vi våga ej invagga oss i den illusionen. Och för att taga ett mycket nära liggande exempel, är ej den otrygghet, som efter mörkrets inbrott råder i vår egen hufvudstad, där unga kvinnor så ofta utsättas för närgångna förföljelser och ohöfviska tilltal af främmande män, är icke, säga vi, detta ständiga störande af kvinnofriden på våra gator ett utslag af samma slags moraliska ruttenhet som den, hvilken i sin gröfsta form sorterar under brottmålsafdelningarna? Och måste vi ej instämma med våra danska systrar däri, att det ej gifves något annat botemedel mot detta onda än att befordra brottslingen till strängt straff, så väl den trasige strykaren, som kastar sig öfver den värnlösa kvinna, han påträffar på sin ensliga väg, som den välklädda s. k. »herre», hvilken med närgångna tilltal antastar en ärbär flicka på öppen gata?

Och, fråga vi vidare, skall det behövas en massresning, liknande den vi nyss bevittnat i Danmark, för att myndigheterna skola vakna från sin försöfnings och inse, att det är ett civiliseradt samhälle ovärdigt, att ej med alla medel som stå lagen till buds skydda dess fysiskt svagare individer mot våld och öfvergrepp?

Från skilda håll.

Svenska Kvinnornas Nationalförbunds årsmöte ägde rum den 15 april under ordförandeskap af fru Anna Hierta-Retzius. De 16 föreningar, som för närvarande utgöra Svenska Kvinnornas Nationalförbund, äro: Fredrika-Bremer-Förbundet, Nya Idun, Svenska Allmänna Kvinnoföreningen till djurens skydd, Kvinnoklubben, Stockholms Läsesalong, Föreningen för Vålgörenhetens ordnande, Handarbetets Vänner, Stockholms Kvinnliga Gymnastikförening, Sveriges Kvinnliga Fredsförening, Centralkomitén för Arbetsstugor för barn, Svenska Kvinnoföreningen för fosterlandets försvar, Kvinnoförbundet för Sveriges sjöförsvar, Svenska Hvita bandet, Röda Korsets damkommitté, alla i Stockholm, samt uti Göteborg, Göteborgs Flickskoleförening och sällskapet Iris.

Års- och revisionsberättelserna upplästes och decharge beviljades. En redogörelse för »International Council of Womens», Exekutivkommittés årsmöte i Köpenhamn upplästes af doktor Ellen Sandelin, ställföreträdarinnan för Svenska Kvinnornas Nationalförbunds ordförande, hvilken var hindrad att bevista Köpenhamns-mötet.

Vid val till Centralkommitté för Svenska Kvinnornas Nationalförbund omvaldes till ordförande fru Anna Hierta-Retzius, till protokollförande sekreterare fröken Maria Cederschiöld, till korresponderande sekreterare fröken Ellen Whitlock, kassaförvaltare fröken Hulda Lundin samt nyvaldes till vice ordförande fru Eva Uppmark efter justitierådinnan Kerstin Bohman, hvilken undanbedt sig återval. Till revisorer omvaldes de föregående, fröknarna Eva Fryxell och Gertrud Adelborg äfvensom revisorssuppleanten, fröken Hanna Andersson.

*

»Föreningen för Folkbibliotek och Läsestugor» i Stockholm har tillställt oss följande beaktansvärda meddelande:

Folkbiblioteksrörelsens befrämjande, heter det i förs' lilla cirkulär kan framför allt ske genom tvenne åtgärder: penningbidrag från staten och upprättandet af en byrå, som förmedlar bokinköp, lämnar råd och upplysningar, anskaffar nödiga biblioteksutensilier o. s. v. Det första villkoret hoppas man få se förverkligadt vid en kommande riksdag, och hvad det senare beträffar, är det redan uppfyllt genom Föreningen för Folkbibliotek och Läsestugor i Stockholm. Nämnda förening upprättade nämligen i slutet af förra året en bokförmedlingsbyrå och den stora användning som denna fått, visar hur nödvändig en sådan är. Under den korta tid som byrån varit i verksamhet ha redan mellan 30 och 40 rekvisitioner å böcker förmedlats. Rekvisitioner komma från alla delar af landet, från folk-, socken-, arbetare-, skol- och regementsbibliotek o. s. v. och en massa förfrågningar rörande anordning af bibliotek ingå alltjämt. Till ledning för dem, som önska begagna sig af föreningens verksamhet, kan nämnas, att dess adress är 46 Sturegatan, Stockholm.

— C. E. Lagerström —

FREJA-MAGASINET

STOCKHOLM

Lager af **Sybehör & Modevaror**

OBS! Order från Landsorten exp. skyndsamt.

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS.! Särskild matsal för fruntimmer.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Stockholm, 54 Drottninggatan,

finnas anmälda kvinnliga arbetssökande såsom: lektionsgivare i olika ämnen, svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrivbiträden, bonner, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, föreläserskor, gymnaster m. fl.

Ellen Fries' bibliotek

är öppet **Måndagar** kl. $\frac{1}{2}$ 12— $\frac{1}{2}$ 1 e. m.

» **Onsdagar** » 3—4 » »

» **Fredagar** » 3—4 » »

Biblioteket är mot skriftlig borgensförbindelse af känd förbundsmedlem afgiftsfritt tillgängligt för kvinnor, som egnar sig åt studiet af historia och närliggande ämnen.

Det är dessutom tillgängligt för Fredrika-Bremer-Förbundet.

Anmälan.

Dagny utkommer **1903** med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* . . . kr. 3,50.

För icke medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

Vademecum

var bland alla munvatten på hygieniska utställningen Paris 1902 det enda som erhöll högsta utmärkelse, Guldmedalj, och detta i sin egenskap af »antiseptiskt munvatten» (antiseptique dentifrice).

Barnängens Tekniska Fabrik,

H. M:t Konungens hofleverantör
Stockholm.

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

*Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå:
Tunnelgatan 25.*

Rikstelef. 68 98.

A. T. 82 11.